

irányítható és leköthető. A magyar gondolkozás józanságának szép területet kínál a methodika, és reméljük, hogyha a munkatársaknak az a szép sora, a melyik az új folyóirat mellé jelentkezett, csakugyan munkára kél, akkor iskolaügyi irodalmunknak számot tevő nyeresége lesz az új lap.

Az 1. szám tartalma a szerkesztő beköszöntőjén kívül: *Waldapfel Jánostól* «Adalékok a tanító etikájához. I. Becsületesség a tanításban», azt a szokást teszi szóvá, hogy némely tanító mindentudónak akar feltűnni tanítványai előtt s röstelli megmondani tisztán, ha valamit nem tud, vagy valamiben tévedett. — *Madzsar Jánostól* «Tört a népiskolában», minta tanításmenetféle. — *Máthé Györgytől* «A priváta tanítás», a mai üzletszerű privátatanítás helyébe a tanári kar ellenőrzése alatt álló adjutorságot, correpetitorokat s különleges esetekben a szaktanároktól adott magánórákat ajánlja. — *Madzsar Gusztávtól* «A magyar irodalmi tanítás rendszere a középiskolában.» — *Barcsa Jánostól* «Egy történelmi óra vázlata.» — Két könyvismertetés (tankönyvekről) és a kisebb közleményekben «Elemi iskolák középiskolai világlításban», «Nehézségek az órarendkészítésénél», a munkatársak névsora töltik ki a négy ívre terjedő füzetet.

KÜLFÖLDI IRODALOM.

Kemény Ferencz: Gegenwart und Zukunft der körperlichen Erziehung.*

A katonasor alá kerülő anyagnak mind silányabb volta, s az e kór-jelenséghez fűzhető következtetések jó két évtizeddel ezelőtt az állami és társadalmi teendők első sorába állították a test-gyakorlatokat, általában a testi nevelést. Azóta sok történt e tárgy körül, még több mondatott és íratott, de bátran állíthatjuk — s e tekintetben egy kulturállam sem kivétel — hogy mindaz, ami történt, nélküli az összhangot, az előrelátó tervszerűséget, a kapcsolatot az egyebekkel.

Így a testi kulturának különösen társadalmi kialakulásában káros kicsúcsosodások nemcsak észlelhetők, de már érezhetők is, s mind hangosabb tiltakozásra készítetik azokat a férfiakat, kik a korral éreznek s jövőjét féltik. Kemény ezek közül való.

«A testi nevelés jelene és jövője» memento és útmutatás: utalás a testi nevelés ügyén rágódó fekélyekre egyrészt és kijelölése azoknak az utaknak másrészt, amelyek egy egészséges, szép emberfaj ideáljához vezet-

* Ein universalpädagogischer Reformversuch. A «Pädagogische Bausteine» 21. füzet, Gerdes és Hödel, Berlin. 90 old. ára: 1 márka 20.

nek. Irtó háború a hiúság vására, önző érdekek s a testiség prædominálása ellen, azután pedig apothéozisa az emberi tökélynek, mely a testi-, szellemi- és lelki kiválóság foglatatában jelenik meg. — Ostorsuhogás a kufárok ellen, kik behatoltak az embernevelés templomába és oktatás az üdvről, mely az egészségben rejlik: egészség a testben, egészség a lélekben és egészség a szellemben! Nincsen rész-egészség a nevelésben: aki egyben beteg, az egészében beteg. A testi nevelés jövője abban az egyensúlyban rejlik, melyet az értelmi és lelki nevelés egyetemében elfoglal.

Ez röviden — talán túlröviden — Kemény könyvének a tendenciája.

Ezt a tendenciát szolgálja a bevezetésen és történelmi visszapillantáson kívül 30 kis fejezet, melyek közül 17 a *«jelen»*-nek, 13 a *«jövő»*-nek van szánva. E kis fejezeteknek majdnem mindegyike külön cikk, külön befejezett értelemmel és értékkel s mégis egy összetartozó egészbe illeszkedve. Az összetartozást nemcsak tartalmi összefüggés, hanem a nyelv kezelésében nyilatkozó, bizonyos alaki egység is biztosítja: sajátos, erőteljes nyelvezet, melynél fogva képesek volnánk egy kitépett és elhányt lapról megállapítani, hogy ebből a könyvből való. A találó, többnyire eredeti terminusok nagy sokasága (*Sportprotz, sportliche Brutanstalt* stb.); a szellemes tartalmi és alaki (*der physische Imperativ, der Streit der Fakultäten, Umwertung des Körperlichen* stb.) visszatérések, melyek annyi emlékeztetést és összehasonlítást kiváltanak; az óriási olvasottságra valló kitérések más területekre, melyek magasabb szempontból mutatják a testi nevelés kérdéseit — a könyvnek kettős tartalmat adnak: egy látható elől levőt és egy láthatatlan hátrább állót, ami a könyv olvasását annál kellemesebbé teszi, minél több a hozzá gondolni, hozzá kapcsolni való az olvasóban.

A könyv konkrét tartalmának jelzésére elég támpontot nyújt már a *«jelen»* című részben foglalt cikkek felsorolása:

1. Egyoldalúság és fizikai személykultusz. 2. Testi nevelés és sport. Fizikai imperatív. 3. A közvélemény. 4. Football. 5. Sportpókzhendiség. 6. A műkedvelő és a hivatásos versenyző. Határeredmény (rekord). 7. Túlzások és tévelygések. 8. Testi károk. 9. Erkölcsi károk. 10. Athléták, sportegyletek és sportközönség lélektana. 11. Sport és üzlet. 12. Torna vagy atletika? 13. Testnevelési rendszerek. 14. Nemzetköziség, hazafiasság és politika a sportban. 15. Sport és honvédelem. 16. Az egészségügyi oldal. Mértékletesség és öntartózkodás. 17. Sport és tudomány.

A testi nevelés igaz képe tárul fel az olvasó előtt, sokaknak túl erős világításban. Minden erős világítás t. i. éles körvonalokat és határozott erős árnyékokat ad. Azonban nem szabad elfelejtenünk, hogy

Keménynek nem csupán s nem mindig hazai példák s hazai állapotok lebegtek szeme előtt, mikor képét megrajzolta, s hogy amikor javítani akarunk, a rosszat a maga teljes rosszaságában kell bemutatni.

A kritika szempontjából érdekesebb a *«jóvő»* című rész. Ennek gondolatmenete és eredményei körülbelül ezek:

Nem kell egyoldalú nevelés, hanem embernevelés. Amint a *testi* nevelés eszményi célja a tornázás, atletika és játék lehető harmonikus egyesítése, épúgy *minden* nevelés eszményi célja a lelki, szellemi és testi nevelés lehető harmonikus egyesítése. Ideje, hogy erre a három-irányu embernevelésre térjünk. Nem a testi nevelés a legfontosabb, amint a testi tökély sem a legfontosabb, de a szellemi sem. Az első-ség a lelki tökélyt illeti: a szívet, akaratot, jellemet és kedélyt. Csak ha a lelki tulajdonok képzése kerül homloktérbe, akkor történt döntő lépés arra nézve, hogy a testi és az egész nevelés megmehesíttessék. Ne felejtjük: «A nemzetnek mindenkoron nem annyira emberi erőcsodákra, mint inkább tetterős, jellemes férfiakra van szüksége.»

A fiatalság megbírálása nevelési szempontból sem történhetik külön a lelkiekre, külön a szellemiekre s külön a testiekre nézve. Az egyén értékelése csakis kombinatív alapon történhetik s olyan számmal fejezhető ki, mely 3 érdemjegy összegéből áll. Az összegezésnél a lelki kiválóság foka háromszorosan, a szellemi kétszeresen és a testi egyszeresen számít. Ha a testi tökély kifejezésére pl. az 1 szolgál, úgy a szellemi tökély jelölésére 2, és a lélekére 3 szolgál. S ha mind e három téren a minimum képességet 0 fejezi ki, úgy e számok kombinációja segítségével a legkülönbébb embertípusok jelölhetők, melyek közül a legértéktelebb ($L0 + Sz0 + T0 = 0$) a teljesen zülött, a nulla ember, s legértékesebb ($L3 + Sz2 + T1 = 6$) az eszményi ember: a testi-, értelmi-, lelki legnagyobb fokú kiválóság.

A *szépség* szintén pozitív része az emberértéknek. Szépség alatt mind a mozgások, mind pedig a test arányainak szépségét értve. Az első föltétlenül, az utóbbi a legtöbb esetben s nagyrészt megszerkezhető. A mozgás szépsége dokumentálja a lélek uralmát a test felett. A szépségnél társadalmilag értékesebb a *jóság*. A testgyakorlatok elősegítik az erkölcsi nevelést s jó szolgálatokat tesznek az érzékiség leküzdésére.

Az ajánlott reformok részint az egyesületi sportra, részint az iskolára vonatkoznak. A versenyzés terén bevezetendők az összetett versenyek (az összoldalú képzés bizonyítására), továbbá az intelligens amatőrök versenyei. Az igazságos elbírálás megkívánja, hogy elkülönítsenek a főiskolákat járó vagy végzett versenyzők a kisebb képzettségűektől. Előbbiek versenyénél a lelki és szellemi kiválóság is latba esik. Módot kell keresni és adni, hogy az ifjúság lelkileg nagy csele-

kedetekre buzduljon. A nemzetközi olympiai bizottság elé terjesztett indítványok során az a kívánság is foglaltatik, hogy az országokként különféle testi nevelés rendszerek egyesítése útján egy általános, tökéletes rendszer konstataitassék.

A iskolának szánt reformok a torna-oktatás céljaiból deriválódnak. A cél: *a)* a szervezet erősítése, az egészség szilárdítása; *b)* az akarat, az erkölcsi erő s a növendék érzelmi világának nevelése; *c)* a szellemi fogékonyság és a frissesség biztosítása. E cél érdekében szükségesek a torna- és játékokrák szaporítása, továbbá a helyes módszertani utasítások. Szükséges az is, hogy az iskolai bizonyítványokba elegendő számú érdemjegy vagy egyéb bejegyzés irassék, amelyek a növendék mindenkor szervezeti fejlettségét és testi készségét nyilván tartják.

Fölötte szükséges továbbá, hogy a növendékek az egyesületi életben és versenyeken való részvételtől szigorúan eltiltassanak, mivel az ezekben való részvétel hátráltatja őket tanulmányaikban, normális testi-lelki fejlődésükben, veszélyezteteti erkölcsi épségüket és nagyra növeszti bennük a léha hiuságot.

Az eltöltés mellett azonban gondoskodni kell az intézetben belül az ifjuság testgyakorlati szükségleteiről, kiváltképp testgyakorló körök létesítése és támogatása által.

Nagy súly helyezendő a «természetes sportokra»: a gyaloglás- és futásra (vándorlások), az evezésre és úszásra. Ez utóbbinak nem volna szabad hiányozni az önkénytellességi jog megadásánál.

Sajnáltni való dolog, hogy a tanító személyzet, a kivételektől eltekintve, nem új testgyakorlatokat. A tanárképzés feladatává kellene tenni, hogy a leendő tanárok erre való kellő képességgel és készséggel lépjenek tanítói pályájukra. E képesség és készség állandó ébrentartása céljából fölötte üdvös volna tanítói torna-egyletek létesítése. A torna-tanító személyét illetőleg kívánatos, hogy a «tornamester» helyébe teljes műveltségű, szakavatott férfiú lépjen, kit az egyetemen képeztek.

Az ajánlott reformokat, a fölvetett eszméket Kemény végül rövid tételekben, illetve témákban vonja össze. Előbbiektől közül a 12. és 13., utóbbiak közül különösen a 3. vonja magára figyelmünket. A 12. tétel a lányok és felsőiskolai tanulók kötelező testgyakorlatáról, a 13. a sportnak a nép közé való viteléről szól. A 3. téma: a különböző sportok, torna-gyakorlatok és tornaszerek vizsgálatáról és beosztásáról szól, melynek *a)* fizikai, *b)* értelmi, *c)* erkölcsi, *d)* esztétikai szempontok szerint kell történnie, hogy e szerint a gyakorlat értéke meghatározatassék.

Amint látjuk sok, amit Kemény mond és kíván, már előbb is

mondatott és kívántatott. De Kemény annyi erővel ismétli, sürgeti és követeli, és az általánosan képzett ember annyi tudásával kapcsolja a testnevelési kívánságokat általános nevelési, társadalmi és állami érdekekhez, hogy érvei új és nagyobb erőt nyernek. De mond újakat is. S a fiatalság összoldalú értékelésére ajánlott módja, az intelligens amatőr typusa, a lelkiek- és szellemieknek a versenyekbe való bevonása — hogy másról ne szóljunk — még foglalkoztatni fogja a gondolkodókat, azokat, kik keresik a helyes haladás útjait és módjait.

Kemény könyve mind azoknak iratott, kikben megvan a társadalmi haladás és művelődés lelkiismerete, tehát a kulturpolitikuskoknak és az elite-embereknek; de főképp és első sorban a tanárvilágnak.

Kovács Rezső.

★

Briefe eines Dollar-Königs an seinen Sohn. Von G. A. Lorimer, deutsch von Olga v. Oppen, 3. Auflage. Berlin, Fleischel 1903, 299 lap.

Az oktató irodalomnak egyaránt értékes és érdekes részét teszik azok az irások, amelyeket a szülők, nevezetesen az apák intéznek gyermekeikhez. A jószág s a tapasztalat legbecsesebb elemei egyesülnek itt, hogy véreinknek a boldogulásra való utat kijelöljük: a legjobbat akarjuk, legigazabban. Kár, hogy Lord Chesterfield híres leveleit még nem ültették át magyarra, mert méltón sorakoznának a mi nagyjaink: Deák, Kölcsey intő és buzdító szövegzei mellé.

Én mindig különösen vonzódtam a pedagógiai irodalomnak ezen legközvetlenebb válfájához s azért mohón kaptam a fenti könyv után, melyet a véletlen sodort utamba: amikor a nyáron Amerikába utaztam, a gőzös könyvtárában akadtam rá. A reklám-izű cím folytán bizalmatlankodva kezdtem forgatni, majd meggyőződván komolyabb tendenciájáról, fokozódó figyelemmel és érdeklődéssel olvastam végig.

Mister John Graham, a dúsgazdag csikágói sertéskereskedő, húsz levelet ír fiának, melyekben őt a Harvard-egyetemtől kezdve kíséri, amint atyja üzletében fokozatosan mind nagyobb állásra tesz szert, míg végre megnősül. Ezekben a levelekben ügyesen vannak összeszőve erkölcsi oktatások, gyakorlati tanácsok, mulatságos és tanulságos apró történetek: megannyi valószínűséggel bíró tapasztalat és igazi amerikai gondolkodásra valló adat.

A tartalom és stílus jellemzésére álljon itt néhány csattanósabb idézet: „Feljebbvaló nélkül senki sem boldogul ebben a világban (82 lap); legkönnyebben úgy szerzünk magunknak ellenségeket, ha barátainkat szerződtejük (104); hogy jó kereskedelmi utazó lehess, három dologra van szükséged: 1. megrendelésekre, 2. több megren-